

”Kunnallistieteen yhdistys edelläkävijänä”

Kunnallistieteen yhdistyksen edelläkävijyyden ymmärtämiseksi on ensiksi suunnattava *valokeila yhdistyksen syntyvaiheisiin*.

Yleismaailmallisesti kunnallistieteiden painavuuden kasvu ja alueen laajeneminen olivat suoranaisia seurauksia kunnallisten ilmiöiden yhteiskuntapoliittisen merkityksen lisääntymisestä. Ensimmäinen modernina pidettävä yritys aikaansaada määritellyksi ja kehitetyksi yhtenäinen puhdas kunnallistiede tehtiin vuonna 1969 Wienin kansainvälisen kunnallistieteiden instituutin toimesta järjestetyssä ensimmäisessä kunnallistieteiden kansainvälisessä kongressissa Wienissä. Tämän tapahtuman pyrkimyksenä oli herättää henkiin uudenlainen tietoisuus itsenäisen kunnallistieteen olemassaolosta omana erityisenä tieteenä, sen riippumattomuudesta ja korvaamattomuudesta muilla tieteillä.

Suomessa kunnallistutkimus koki eräänlaisen heräämisvaiheen kansakunnan voimavaroja ja ajattelua sitoneen sotien jälkeisen jälleenrakennuskauden loppuvaiheessa 1960-luvun alkaessa. Merkille pantava piirre oli jo tuolloin alan tutkimusaiheiden monitahoisuus. Vaikka yhteiskuntatieteellinen tutkimus nousi oikeustieteellisen ja teknisen tutkimuksen rinnalle, olivat yhteydenotot korkeakoulujen tutkimuslaitosten ja kuntien keskusjärjestöjen välillä paljolti henkilöyhteyksien varassa.

Työkentän laajuuden huomioon ottaen tilannetta ei voitu pitää tyydyttävänä – kaivattiin yhteistyön systematisointia. Tämä tilanne loi ratkaisevat edellytykset perustaa Kunnallistieteen yhdistys.

Jo 1950-luvun loppupuolelta lähtien kiinnostus kunnallista itsehallintoa kohtaan oli Suomessa myös tieteellisen tutkimuksen piirissä erityisen voimakas. Yhtenä osoituksena tästä oli ensimmäisen kunnallisalan professorin, kunnallispolitiikan professorin viran perustaminen vuonna 1949 silloiseen Yhteiskunnalliseen Korkeakouluun. Muista maamme korkeakouluista kunnallistieteiden piiriin luettavaa tutkimus- ja opetustoimintaa harjoitettiin vähitellen kasvavassa määrin Helsingin ja Turun yliopistossa sekä Åbo Akademiassa.

Kuntien keskusjärjestöillä oli ratkaisevan suuri merkitys Kunnallistieteen yhdistyksen synnyttämisessä. Niiden otettua 1950-luvun alkupuolella ohjelmiinsa kun-

nallisalaa koskevan tieteellisen työn edistämisen pyrittiin eri korkeakoulujen edustajien kanssa käydyin neuvotteluihin kartoittamaan mahdollisuuksia tähän. Vuonna 1957 päädyttiin asettamaan silloisen Maalaiskuntien Liiton yhteyteen Kunnallisalan tutkimustoiminnan neuvottelukunta¹, mikä itse asiassa oli kuntien kolmen keskusjärjestön yhteinen elin. Sitä voidaan pitää eräänlaisena Kunnallistieteen yhdistyksen edelläkävijänä. Toiminta-aikanaan, vuosina 1957–68, sen jäseniksi kutsuttiin tunnettuja yliopistomiehiä – Veli Merikoski, Heikki Waris, Olavi Rytkölä, Aimo Halila, Erik Allardt, Matti Leppo, Veikko Halme ja Erkki Pystynen. Kuntien keskusjärjestöjen edustajina olivat Suomen Kaupunkiliitosta Sulo A. Typpö, Eino Waronen ja Lars Olov Johanson, Maalaiskuntien Liiton edustajina toimivat neuvottelukunnan puheenjohtaja Arne Eskola, Aaro Väänänen ja Olli Paasio. Finlands svenska landskommuners förbundin edustajana toimi Gustav Grönlund.

Tämän neuvottelukunnan etuna oli lähinnä henkilökohtaisten yhteyksien aikaansaaminen korkeakoulujen edustajien ja kuntien keskusjärjestöjen välille. Tällä foorumilla voitiin esittää toivomuksia tutkittavista aiheista ja keskustella myös kunnallisalan ajankohtaisista kysymyksistä eri tieteiden harjoittajien näkökulmasta katsottuna. Näissä puitteissa ei kuitenkaan saatu aikaan varsinaista kiinteää työnjakoon tai ryhmätyön luonteiseen tutkimuksen perustuvaa yhteistoimintaa ja myös keskustelufoorumina neuvottelukunnan anti jäi vaatimattomaksi. Mainita kuitenkin voidaan, että neuvottelukunnan aloitteesta järjestettiin kahdet kunnallisalan yleiset luentopäivät vuosina 1960 ja 1962.² Neuvottelukunta julkaisi myös luettelon, missä suositeltiin eri korkeakouluiluille ajankohtaisia kunnallisalaan liittyviä tutkimusaiheita pro gradu -töitä ja tutkielmia varten. Kunnallisalan tutkijalle oli neuvottelukunnan aloitteesta järjestetty myös työskentelymahdollisuudet Maalaiskuntien liiton toimitiloihin, kirjaston ja arkiston käyttömahdollisuuksin.

Perustamisvaiheen arviona sanoisin, että ajankohta oli oikea. Yhteistyö tieteen (korkeakoulujen) ja käytännön kunnalliselämän (kuntien keskusjärjestöjen) kanssa syntyi ja se on kestänyt. Yhdistyksen sääntöjen tarkoituksenkälää ei ole tarvinnut muuttaa.

Edeltäneen Kunnallistutkimuksen neuvottelukunnan henki oli, että tulevan yhdistyksen pyrkimysten on liityttävä *kunnallisen itsehallinnon* toimivuuteen ja sen

1 Nimi muuttui vuonna 1965 Kunnallistutkimuksen neuvottelukunnaksi. Ks. Rytkölä, Olavi: ”Kunnallistieteen yhdistyksen syntyvaiheita”, Kunnallistieteellinen aikakauskirja 1/1977, s. 5–9.

2 Esitelmät on julkaistu painettuina: ”Kuntien itsehallinto aikamme yhteiskunnassa” (1961), ”Kunnallispolitiikka 1960-luvulla” (1963).

kehittämiseen, sen tulee olla edelläkävijöiden joukossa taisteltaessa itsehallinnon puolesta. Hallintomiehille kunnallinen itsehallinto oli ymmärrettävästi keskeinen, sen ensisijaisuutta oli ajettava ja ellei siinä onnistuta – saa tiede jäädä!³ Vaikka neuvottelukunnassa oli yliopistomiehiä, olivat he oman tieteenalansa asiantuntijoita – erityisestä itsenäisestä kunnallistieteestä huolen kantaminen jäi vähälle, poikkeuksina professorit Rytkölä ja Pystynen.

Tältä perustalta tapahtuneen jatkovalmistelun pohjalta yhdistyksen perustamisasiaa kehiteltiin kuntien keskusjärjestöjen taholla ja myös yliopistopiireissä. Maalaiskuntien liiton ja sen seuraajan Suomen Kunnallisliiton piirissä asialle oli omistautunut etenkin osastopäällikkö Olli Paasio, joka pyrki saamaan kaksi muuta kuntien keskusjärjestöä ajatuksen toteuttamiseen. Näiden suunnitelmien toteuttamisen esteenä silloisissa olosuhteissa oli kuitenkin tarvittavien varojen puute. Professori Olavi Rytkölä ponnistelut Maalaiskuntien liiton taholla johtivat myönteiseen tulokseen ja kun Olli Paasio oli myös saanut Suomen Kaupunkiliiton ja Finlands svenska landskommunförbundin johdon mukaan ajatuksen toteuttamiseen – tie Kunnallistieteen yhdistyksen perustamiselle oli rahoituksen osalta varmistettu. Kunnallistieteen yhdistyksen perustamiskokous pidettiin 18 henkilön voimin 28.12.1971 Suomen Kunnallisliiton alakerran kokoushuoneessa. Valokuva tilaisuudesta löytyy Kunnallistieteellisen aikakauskirjan numerosta 2–3 vuodelta 1981, sivulta 125.

Perustamisajankohdan vertailuna muutamien lähitieteiden osalta voidaan todeta, että Hallinnon tutkimuksen Seura perustettiin vuonna 1981. Vanhemmilla tieteenaloilla on jo pidemmät perinteet: Kansantaloudellinen Yhdistys vuonna 1884, joka yhdistyi 01.01.2009 Taloustieteelliseen Seuraan saaden nimekseen Taloustieteellinen Yhdistys. Sosiaalipoliittinen Yhdistys on perustettu vuonna 1908, Kauppätieteellinen Yhdistys vuonna 1931 ja Valtiotieteellinen Yhdistys vuonna 1935. Sosiologian The Westermarck Society on perustettu vuonna 1940. Suomenkielisten Teknikkojen Seura on perustettu vuonna 1896. Suomen Maantieteellisen Seuran synty tapahtui 1880-luvulla, jolloin perustettiin kaksi kilpailevaa seuraa: vuonna 1887 Suomen Maantieteellinen Yhdistys ja vuonna 1888 Suomen Maantieteellinen Seura.

Mitä edelläkävijyys on tarkoittanut ja miten se on toteutunut eletyn lähes neljän vuosikymmenen aikana seuraavien kokonaisuuksien alueilla:

3 Samoin Mennola: “Miten parannamme tutkimuksen ja käytännön vuorovaikutusta”, Kunnallistieteellinen aikakauskirja 2003:1, s. 31.

- 1) Kunnallistutkimuksen virittämisen ja sen monipuolisen edistämisen osalta
- 2) Kuntien ja valtion, erityisesti korkeakoulujen kanssa tapahtuvan yhteistyön osalta – opiskelijoita tietenkään unohtamatta
- 3) Demokratiakysymysten esilläpitämisen hallintomallin kehittelyjen ja innovaatioprosesseihin kannustavien pyrkimysten osalta
- 4) Kuntien ja kuntalaisten suhteiden kehittämisen osalta
- 5) Kansainvälisten kysymysten esilläpitämisen ja verkostoituvan globalisoituvan “maailmankylän” uusien todellisuuksien osalta
- 6) Palvelutuotannon moninaisten kehittämismallien, uusien kunta- ja johtamismallien osalta
- 7) Onko Kunnallistieteen yhdistys ollut “antennit ulkona”, onko sillä ollut “suuret ja herkät korvat”, onko se aistinut ympäristöjen muutokset ajoissa?

Arvioisin, että näiden seitsemän asiakokonaisuuden osalta saldo on positiivinen. Yhdistys on ollut hyvin ajassa mukana ja reagoinut muutoksiin tuloksellisesti niin tieteen seurannan kuin käytännön kunnalliselämänsäkin tarpeita ajatellen.

Tulevaisuutta silmällä pitäen saattaisi olla viisasta ottaa mallia Aleksis Kiven veljeksistä – Juhanin ja Timon otellessa kysyy Tuomas: “Onkos varaa parantaa” –? Timo: “Pitäis olla” –! Kunnallistieteellinen aikakauskirja on saavuttanut arvostetun aseman ja tarjoaa kirjoittajille hyvän esiintymisfoorumin. Päätoimittajat ovat halunneet kukin kaudellaan kehittää aikakauskirjaa määrätietoisesti ja sisällön indeksi osoittautuu hyvin monipuoliseksi ja rikkaaksi.

Tutkimusten arviointiin systemaattisesti (väitöskirjat) ja kansainvälisten virtausten esilletuontiin tulee pyrkiä entistä määrätietoisemmin. Yhdistyksen on tehtävä itsensä entistä uskottavammaksi kuntiin nähden ja huolehdittava imagoensa kehittämisestä. Aikakauskirjan lukijatutkimus sopivin väliajoin ja aikakauskirjan ulkoasu- ja taittokysymykset sekä sisällön kehittäminen ovat varmaan jatkossakin päätoimittajan ja toimitussihteerin sekä toimitusneuvoston huolenpidon kohteina.

Kunnallistieteen yhdistyksen edelläkävijän kilpeä ovat vuosikymmenten saatossa kiillottaneet perinteiset kaksipäiväiset *Kunnallistieteen päivät*, joiden teemat ovat olleet perusteltuja ja anniltaan niin tieteen edustajia kuin käytännön kunnalliselämänsäkin palvelevia. Yhdistyksen perinteisiin kuuluvat myös kevät- ja syyskokousten yhteydessä järjestettävät kevät- ja syysseminaarit ja kuntatutkimusten edistämiseksi keväisin järjestettävät, hyvänä yhteistyöfoorumina kunnallisalan tutkijoiden ja kuntakentän välillä toimivat *kuntatutkijain seminaarit*.

Kunnallistieteen yhdistyksen on selkeytettävä edelläkävijän rooliaan *kunnallistieteen* osalta. Tieteellinen keskustelu sai hyvän lähdön – ensimmäinen Kunnallistieteen päivä 1972 oli teoreettisiin kysymyksiin keskittynyt, erityisesti *kunnallistieteen käsitteen* sisällöstä pidetyt esitykset herättivät kiinnostusta ja loivat odotuksia tiedekeskustelun jatkamiselle.⁴

Kunnallistieteen kehittämisen kannalta merkittävimmän tieteellisen puheenvuoron käytti vuonna 1976 turkulainen valtiotieteilijä Dag Anckar, jonka periaatteellisenä lähtökohtana oli valtiotieteen yhtenäisyyden vaaliminen hänen katsoessaan, ettei Pystysen ja Hoikan teksteissään rajaamaa erillistä tiedettä, itsenäistä kunnallistiedettä voi olla ja että sellaisen perustaminen on vailia riittäviä argumentteja.⁵

Kunnallistiedettä käsittelevä keskustelu jatkui Anckarin kritiikin jälkeen, mutta sai valitettavasti päätepiteensä Kunnallistieteen yhdistyksen 20-vuotisjuhlaseminaarissa, jossa Erkki Pystynen vastasi perusteellisesti Dag Anckarin kritiikkiin.⁶

Kunnallistieteestä käytävän keskustelun soisi kuitenkin jatkuvan – saataisiin varmuus siihen, onko kunnallistieteellä oikeutus itsenäiseksi erillistieteeksi. Toivoisin ja uskon, että yhdistyksen ja aikakauskirjan vauhdittamana laaja ja moninäkökulmainen keskustelu ja tieteenalan tutkiminen ovat edessä. Pystynenhän myönsi em. puheenvuorossaan⁷, että yleisenä *puutteena* tiederajaukseen jäi ilmeinen kapea-alaisuus, liian suuri käytännöllispainotteisuus, käsitelmäärityksen puutteellisuus ja päätöksenteon näkökulman asettaminen käsitteiden, niiden tulkinnan ja termien määrittelyn ja tutkimuksen suuntaamisen aspektiksi.

On perusteltua toivoa, jopa vaatia, kunnallistieteen käsitteen selkeyttämistä, koska kunnallistutkimuksen kysyntä tulee lisääntymään ja voimistumaan kunnallisen itsehallinnon eri komponenttien merkittävästi muuttuessa kuntien toiminnallisen ympäristön muutoksen myötä.⁸

4 Kunnallistieteellinen aikakauskirja 1973, s. 10–23. Erkki Pystynen: “Kunnallistieteen käsitteestä”, I alustus. Paavo Hoikka: “Kunnallistieteen käsitteestä”, II alustus.

5 Anckar, Dag: “Kommunalpolitik – vad det är och vad det inte är?” Kunnallistieteellinen aikakauskirja 1976:1, s. 5–22.

6 Pystynen Erkki: “Kunnallistiede eilen, tänään, huomenna”. Kunnallistieteellinen aikakauskirja 1992:1, s. 87–102.

7 Pystynen Erkki: “Kunnallistiede eilen, tänään, huomenna”. Kunnallistieteellinen aikakauskirja 1992:1, s. 97.

8 Samoin Pystynen Erkki: “Kunnallistiede eilen, tänään, huomenna”. Kunnallistieteellinen aikakauskirja 1992:1, s. 100.

Delokalisoituminen ja postlokaalisen kulttuurin vahvistuminen kuin myös Euroopan integraation eteneminen voimistavat vaatimuksia kunnallisen itsehallinnon ja kunnallistieteen käsitesisältöjen selkeyttämiseen.⁹

Uusi *yhteisöllisyys* ja *sosiaalinen pääoma* liittynevät myös kunnallistieteen käsitesisältöihin, ja niitäkin kytkentöjä on arvioitava. Tähän tieteen käsiteselevittelyyn liittäisin mielelläni pohdiskelut siitä, onko puhuttava kunnallistieteen päivistä vai kunnallistieteiden päivistä, mitä *kuntatutkimuksella* ja *kunnallistutkimuksella* on ymmärrettävä? Kahden viimeksi mainitun osalta yhtyisin Erkki Mennolan rajauksiin¹⁰:

Kuntatutkimus on sellaista yhden tieteenalan sisällä (tai mahdollisesti monen tieteenalan rinnakkaisen projektin kautta) tapahtuvaa tutkimusta, jonka tutkimuskohteena on nykyinen kuntalaitos.

Kunnallistutkimus on tieteidenvälistä tai poikkitieteellistä tutkimusta, jonka kohteena ovat kansalaisten paikalliseen ja muuhun alueelliseen itsehallintoon liittyvät kysymykset koko laajuudessaan.

Perustamisvaiheessa nähtiin, että juuri *kunnallinen itsehallinto* muodostaa sen peruselementin, mikä antaa kunnallistieteellisen teorianmuodostuksen ydinaineksen. Tähän liitetyt tavoitteet eivät kuitenkaan ole vuosikymmenien saatossa toteutuneet – kunnallistieteen asema ei ole vahvistunut, se on jäänyt epämääräiseksi. Sen vuoksi *tieteellisen* kunta- ja kunnallistutkimuksen asema tulisi korjata, kyetä määrittelemään se käsitteellisesti, saada se palvelemaan paitsi tiedettä myös tutkimuksen ja käytännön vuorovaikutusta. Tältä pohjalta Kunnallistieteen yhdistyksestä on rakennettavissa entistä elinvoimaisempi tieteellinen seura, johon myös käytännön kunnalliselämä liittää positiivisia odotuksia – !

PH/ma
01.10.2009

9 Ks. esim. Sarmela, Matti: “Rakennemuutos tulevaisuuteen. Postlokaalinen maailma ja Suomi”, Juva 1989.

10 Ks. Mennola, Erkki: “Miten parannamme tutkimuksen ja käytännön vuorovaikutusta?” Kunnallistieteellinen aikakauskirja 2003:1, s. 31 ja Seminaarikirja 31. Kunnallistieteen päivät, Kuopio 2002, s. 16–17.